
Cardiologie

Patiënteninformatie

Pacemakerimplantatie

Slingeland Ziekenhuis

Algemeen

U krijgt in overleg met uw cardioloog een pacemaker. In deze folder leest u hoe u zich hier op kunt voorbereiden en wat u kunt verwachten tijdens uw verblijf in het ziekenhuis.

De pacemaker

Het normale hartritme kan als gevolg van ziekte of ouderdom worden verstoord. De pacemaker is een apparaatje dat ervoor zorgt dat het hart in het juiste ritme blijft kloppen. De pacemaker bewaakt het hartritme voortdurend en geeft stroomstootjes af om het hart weer in het juiste ritme te krijgen. De pacemaker houdt rekening met inspanning: de stroomstootjes volgen elkaar bij inspanning sneller op.

Vorbereiding

Vervoer

Na de ingreep mag u niet zelf naar huis rijden. Zorg ervoor dat iemand u op komt halen of ga met de taxi of het openbaar vervoer naar huis.

Eten en drinken

Op de dag van de opname dient u na een licht ontbijt (beschuit met thee) nuchter te zijn. Krijgt u narcose? Dan mag u die dag vanaf 24.00 uur niks meer eten en drinken. Medicatie kunt u met water innemen.

Meenemen naar het ziekenhuis

- Al uw medicijnen
- Medicijnlijst
- Toiletpullen
- Gemakkelijk zittende kleding

Melden

Meldt u zich op het afgesproken tijdstip bij de balie van afdeling N1, cardiologie. De verpleegkundige neemt u dan mee naar de kamer en informeert u over de pacemakerimplantatie. U kunt dan ook vragen stellen. De verpleegkundige meet uw bloeddruk, pols en temperatuur. De verpleegkundige dient u antibiotica toe via een infuus. Ook krijgt u een bewakingskastje (telemeter) om waarmee uw hartritme in de gaten gehouden wordt.

De implantatie

Een pacemakerimplantatie gebeurt meestal onder plaatselijke verdoving, soms onder narcose. De arts bespreekt met u wat in uw geval het beste is. De ingreep duurt ongeveer 1 tot 2 uur. In de behandelkamer stapt u over op een behandeltafel. Hier wordt nog een keer kort uitgelegd wat er precies gaat gebeuren. Tijdens de implantatie kunt u gewoon praten en aangeven hoe u zich voelt, tenzij u onder narcose gaat. De arts maakt onder de huid of onder de borstspier een holte. Via een ader onder het sleutelbeen worden dan 1 of 2 elektrodedraden naar het hart gevoerd en geplaatst. Vervolgens sluit de arts de elektrodedraden aan op de pacemaker en maakt de wond dicht.

Na de implantatie

Na de ingreep brengt een verpleegkundige u naar uw kamer. Wij adviseren om tenminste drie uur bedrust te houden. Het kan zijn dat u tintelingen in uw arm of been voelt. Dit komt vaak doordat de verdoving nog niet helemaal is uitgewerkt. Als de verdoving is uitgewerkt krijgt u weer gevoel en kunt u weer bewegen. Uw wond kan wat pijn doen. Hiervoor krijgt u zo nodig pijnstillers.

Naar huis

Na een pacemakerimplantatie mag u dezelfde dag met ontslag. In de middag wordt de pacemaker doorgemeten. Ook wordt er een controle xthorax (foto) gemaakt. Als alles goed is, mag u hierna naar huis. Meestal is dit in de loop van de middag.

Als uw pacemaker is vervangen vanwege een lege batterij, mag u ook dezelfde dag met ontslag, nadat de pacemaker is doorgemeten. Meestal is dit aan het begin van de middag.

Weer thuis

Tijdens de eerste dagen na de ingreep voelt uw schouder nog pijnlijk aan. U kunt hiervoor de voorgeschreven pijnstilling gebruiken. De pleister mag u naar 3-5 dagen verwijderen. U mag de eerste 4 dagen na de implantatie niet douchen. Na deze 4 dagen kunt u de wond afspoelen met water.

Bewegen en tillen

De elektrodedraden moeten zich in het hart 'verankeren'. Het is daarom belangrijk om uw linkerarm zo min mogelijk te belasten. Zorg dat u geen overstrekbewegingen maakt met uw arm en dat u niet zwaar hoeft te tillen. De elleboog van uw arm aan de implantatiezijde mag de eerste 6 weken niet hoger dan uw schouder komen. Til geen gewicht zwaarder dan 5 kilo en beweeg uw arm niet verder naar achteren dan 30 centimeter. Na 6 weken kunt u alle bewegingen met uw arm weer uitvoeren. De pacemaker en de elektrodedraden zijn dan voldoende vastgegroeid.

Pijn

Bij pijn aan de wond kunt u zo nodig 2 stuks paracetamol, 500 milligram, vier keer per dag gebruiken.

Verwijderen van hechtingen

Er zijn oplosbare hechtingen gebruikt. Deze lossen vanzelf op.

Autorijden

U mag tot de eerste controle niet autorijden.

Werken

U bepaalt zelf, in overleg met uw werkgever/bedrijfsarts, wanneer u weer kunt gaan werken. Tenzij uw specialist u hierover nadrukkelijk heeft geadviseerd.

Afspraken voor controle

Eerste controle

Twee weken na de implantatie is er een controleafspraak op de pacemakerpolikliniek. Deze afspraak wordt gemaakt bij uw ontslag uit het ziekenhuis.

Regelmatige controle

Twee maanden na de eerste controle heeft u weer een afspraak bij de pacemakertehnicus. Dan na een half jaar en daarna volgt er ieder jaar een controle bij de pacemakertehnicus. Waar mogelijk wordt de controle gecombineerd met een afspraak bij de cardioloog.

De pacemakertechnicus:

- Controleert de kwaliteit van de batterij, de elektrodedraden en de instellingen.
- Kijkt het geheugen van de pacemaker na op eventuele ritmestoornissen of meldingen.
- Vraagt naar eventuele klachten die mogelijk verband houden met de pacemakerfunctie.

Als u het idee heeft dat de pacemaker niet naar behoren werkt, kunt u contact opnemen met de medewerkers die de pacemaker controles verrichten. Zij zijn bereikbaar op werkdagen van 13.30 tot 14.30 uur via telefoonnummer (0314) 32 94 98. Buiten deze tijden krijgt u een bandje en wordt u doorgeschakeld naar de polikliniek Cardiologie.

Risico's en complicaties

Een medische handeling kent altijd enig risico. Complicaties die bij een pacemaker kunnen optreden zijn:

- Bloeduitstorting: tijdens het implanteren kunnen er bloedvaatjes geraakt worden waardoor er een bloeding ontstaat. Deze verdwijnt meestal vanzelf na enkele dagen. Als dit gebeurt, krijgt u een drukverband op de wond.
- Infectie van de wond: de behandeling wordt steriel uitgevoerd om infecties te voorkomen, toch bestaat er een kleine kans op infectie van de wond. Om dit te voorkomen krijgt u voor en na de implantatie antibiotica.
- Klaplong: voor het plaatsen van de elektroden van de pacemaker in het hart moet een ader worden aangeprikt. Het kan gebeuren dat hierbij het longvlies per ongeluk wordt geraakt waardoor er een (gedeeltelijke) klaplong ontstaat. Dit is een zeldzame complicatie.
- Tamponade: tijdens het inbrengen van de elektroden van de pacemaker in het hart kan per ongeluk door de hartkamerwand heen worden geprikt. Dit heeft tot gevolg dat er bloed via het gaatje in het hartzakje (pericard) stroomt waardoor de pompfunctie van het hart wordt bemoeilijkt. Dit wordt tamponade genoemd. Dit is een zeer zeldzame complicatie die behandeld kan worden door een punctie waarbij het bloed weer wordt afgevoerd.

Verder zijn er weinig voorkomende complicaties die kunnen optreden.

Direct contact opnemen

Neemt u direct contact op bij:

- verdenking op ontsteking van de wond. Een ontsteking kunt u herkennen aan: toegenomen pijn, opgezetten en/of warme huid, rode rand om de plaats van de pacemaker en eventueel koorts;
- een temperatuur boven de 38 graden of wondirritatie.

Binnen kantoortijden belt u met de pacemakertechnicus via (0314) 32 94 98. Buiten kantooruren kunt bellen met de dienstdoende arts via (0314) 32 99 11.

Levensduur pacemaker

Een pacemaker gaat gemiddeld 10 jaar mee. De levensduur hangt mede af van de instellingen van de pacemaker en hoe vaak de pacemaker moet werken. De pacemaker houdt het hartritme dag en nacht in de gaten en verbruikt dus altijd stroom. Na verloop van enige jaren zal bij de controles van de pacemaker blijken dat de batterij leeg begint te raken. Hierna wordt er een planning gemaakt om de pacemaker te verwisselen. Het verwisselen is een kleine ingreep waarbij via een snede in de huid de pacemaker wordt vervangen. Als de elektrodes dan nog goed functioneren hoeven deze niet vervangen te worden. Meestal is voor het vervangen van de pacemaker een dagopname voldoende.

Leven met een pacemaker

Elektrische apparatuur

Uw pacemaker is gevoelig voor elektrische en magnetische velden.

Over het algemeen wordt de werking van uw pacemaker slechts tijdelijk verhinderd. Zodra u zich weer van het elektrische of magnetische veld verwijdt, gaat de pacemaker weer normaal werken. U kunt elektrische toestellen, gereedschappen, huishoudelijke- en kantoorapparatuur gewoon blijven gebruiken. Houd tenminste 30 centimeter afstand tussen uw pacemaker en de volgende apparaten:

- Stereoluidsprekers die deel uitmaken van grote stereo-installaties.
- Magnetische staven die worden gebruikt bij luchthavenbeveiliging.
- Snoerloze elektrische gereedschappen met batterijvoeding, zoals schroevendraaiers, boormachines en dergelijke.

Houd tenminste 90 cm afstand tussen uw pacemaker en de volgende apparaten:

- Krachtige magneten, zoals magneten die voor industriële toepassingen worden gebruikt.
- Motoren met een zeer hoog vermogen.
- Zendantennes met hoogspanningskabels,
- Machines voor industrieel gebruik (krachtstroomgeneratoren).
- Vermijd dat u zich over draaiende elektromotoren buigt, zoals bijvoorbeeld de wisselstroomdynamo van een auto. Deze apparaten bevatten vaak magneten.

Wanneer u een MRI-scan moet ondergaan, meld dan vooraf dat u een pacemaker draagt.

Luchthaven en diefstalpoortjes

Poortjes voor luchthaven- en diefstalbeveiliging zijn veilig als u er in een normaal tempo doorheen loopt. Blijf nooit lang in de nabijheid van deze poortjes staan. Ook de detectiestaven die op luchthaven worden gebruikt, mogen niet langdurig bij uw pacemaker worden gehouden. Als u uw pacemakerpasje aan het beveiligingspersoneel laat zien, controleren zij u met de hand.

Mobiele telefoon

Let bij het gebruik van een mobiele telefoon op de volgende dingen:

- Houd tenminste 15 cm afstand tussen de mobiele telefoon en uw pacemaker.
- Houd de mobiele telefoon in uw zak of tas aan de lichaamsszijde tegenovergesteld aan waar uw pacemaker zit.
- Draag de mobiele telefoon niet in uw borstzakje.

Deze voorschriften gelden alleen voor mobiele telefoons en niet voor de draadloze huistelefoon.

Sport

Sporten is gezond en een goede vrijetijdsbesteding. Overleg met uw arts wanneer u weer wilt gaan sporten. Bespreek de mogelijkheden voor het beoefenen van contactsporten met een pacemaker. Ook activiteiten die veel inspanning van u vergen kunt u het beste met uw arts bespreken. Bespreek tijdens de controle van de pacemaker uw (sportieve) activiteiten, zodat hiermee met de instellingen rekening kan worden gehouden.

Vakantie

Als u op vakantie gaat naar het buitenland, kunt u zich voorbereiden op eventuele problemen met uw pacemaker. Noteer het adres van het dichtstbijzijnde ziekenhuis dat ervaring heeft met uw merk pacemaker. Deze adressen vindt u op de website van het merk van uw pacemaker.

Pacemakerpasje

Uw pacemakerpasje moet u altijd bij u dragen voor het geval dat u (met spoed) in een ander ziekenhuis wordt opgenomen. Vermeld in ieder geval dat u een pacemaker draagt, vooral als u onderzoeken of behandeling moet ondergaan.

Vragen

Als u vragen heeft over de ingreep, dan kunt u deze stellen aan de medewerkers van de polikliniek Cardiologie. Het telefoonnummer is (0314) 32 90 33. U kunt uw vragen ook stellen tijdens het gesprek met de verpleegkundig specialist.

Heeft u vragen over uw pacemaker? Dan kunt u terecht bij de pacemakertehnicus. Op uw pacemakerpasje vindt u nummer en namen van de pacemakertehnici.

Nederlandse Hart Registratie (NHR)

Om de kwaliteit van onze hartzorg te verbeteren, vergelijken wij die met die van andere ziekenhuizen. Dat doen we met de Nederlandse Hart Registratie (NHR), waar wij als ziekenhuis bij zijn aangesloten. Daar gebruikt de NHR uw gegevens voor, die wij aan hen verstrekken. Uw privacy is daarbij gewaarborgd. Kijk voor meer informatie op onze website: www.slingeland.nl/nhr

Hoe gaan wij met uw vertrouwelijke gegevens om?

Zodra u zich meldt in het ziekenhuis, leggen wij persoonlijke gegevens over u digitaal vast. Die gegevens zijn geheim. Alleen de arts die u behandelt, de zorgverleners die bij uw behandeling betrokken zijn en uzelf mogen uw gegevens inzien. Het ziekenhuis is verplicht om de kwaliteit van zorg te bewaken en verbeteren. Daarom kan het nodig zijn om gegevens te verstrekken aan personen binnen of buiten het ziekenhuis. Het verstrekken van gegevens is aan wettelijke regels gebonden (zie het 'Privacyreglement Patiënten', vraag ernaar bij uw zorgverlener).

Wanneer zorgverleners van verschillende zorginstanties samenwerken bij uw behandeling, noemt men dit ketenzorg. Als het voor een goede behandeling of verzorging noodzakelijk is dat de zorgverleners uit de keten toegang hebben tot uw patiëntgegevens, dan is dit toegestaan. Dit is echter alleen toegestaan als u van tevoren duidelijk bent geïnformeerd over welke hulpverleners van welke zorginstanties deel uitmaken van deze keten en u hier geen bezwaar tegen heeft.

Daarnaast kunnen uw huisarts, de huisartsenpost en uw apotheker een samenvatting van uw medische gegevens inzien bij spoedeisende zorg buiten praktijken. Meer informatie kunt u lezen in de folder '[Uw rechten en plichten als patiënt](#)'. Deze folder kunt u raadplegen op www.slingeland.nl.

Deze folder is voor een groot gedeelte overgenomen van folder 'Pacemaker' van de Hartstichting.

<https://www.hartstichting.nl/hart-en-vaatziekten/behandelingen/pacemaker>

Slingeland Ziekenhuis
Kruisbergseweg 25

Postadres:
Postbus 169
7000 AD Doetinchem

Telefoon: (0314) 32 99 11
Internet: www.slingeland.nl